

Ключевые слова: потребление, культура потребления, потребительское образование, технологическое образование, подготовка будущего учителя.

Vovk N. V. Training future teachers of technology to creating a culture of consumption in secondary school students.

The essence of training future teachers of technology to creating a culture of consumption in secondary school students, considered its components, criteria and levels of performance. Scientifically substantiated semantic description of the concept of "training future teachers of technology to creating a culture of consumption among students". Theoretically grounded and experimentally proven effective implementation of pedagogical conditions of preparation of future teachers of technology to creating a culture of consumption in students. Established pedagogical conditions under which it will be implemented in the training of future teachers in higher education.

Keywords: consumption, culture of consumption, consumer education, technological education, training future teachers.

УДК 371.134:004

Гервас О. Г.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ В ГАЛУЗІ ДИЗАЙНУ З ОСНОВ ХУДОЖНЬОГО ПРОЕКТУВАННЯ

У статті зроблений аналіз критеріїв освіти, дизайнерських методів пізнання, які належать дизайну і дизайнерській освіті. Проаналізовано специфіку організації фахової підготовки інженерів-педагогів у галузі дизайну з основ художнього проектування. Окреслено основні проблеми підготовки інженера-педагога в галузі дизайну з художньо-проектної діяльності. Також, у статті визначені основні ознаки і значення проектно-технологічної та художньо-проектної діяльності у професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів у галузі дизайну. Зроблено висновок про те, що – одна з найбільш важливих цілей підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі дизайну, є надання умінь і здатностей (компетенцій) з художнього проектування для здійснення ефективної професійної діяльності, підвищення загальноосвітнього і культурного рівня студента, формування його наукового світогляду та художньо-конструкторського мислення.

Ключові слова: професійна освіта, дизайн, дизайн-освіта, проектна діяльність, художнє проектування.

Освіта як процес зводиться перш за все до відтворення і трансляції нагромаджених у минулому знань, досвіду культури. Водночас життєдіяльність як особистості, так і соціуму, здійснюється в процесі освіти – знання і досвід минулого повинні бути трансформовані системою освіти в здатність і готовність людини (і суспільства) проектувати і будувати майбутнє.

У наш час до художньо-конструкторської діяльності, до різних видів проектування залучається все більше число людей. У промисловому проектуванні відокремився самостійний напрям – дизайн, який поєднав у собі творчий пошук наукової думки і художню уяву.

Такі професії як художник-конструктор, дизайнер, які є одними з наймолодших, завойовують усе більшу популярність. В даний час неможливо назвати жодної галузі науки, техніки, культури, які б органічно не пов'язувалися з мистецтвом і дизайном. Образна мова мистецтва проникає в науку, наукові дослідження, розширює сферу художньої культури, а макетно-модельний метод, що є властивим архітектурі і дизайну, робить науку, техніку, технологію, інженерне проектування більш гуманістичними.

У цей час проектування і виготовлення високоякісної продукції немислиме без участі

дизайнера, чим підкреслюється важливість техніко-естетичних параметрів виробів, які створюються в процесі художнього конструювання. Більшість якісних показників закладається саме на стадії проектування і конструювання. Так наприклад, у ряді досліджень відзначається, що близько 80% неякісних виробів є наслідком недоглядів на виробничому етапі, на етапі проектування. Це відбувається з тієї причини, що проектування найчастіше здійснюють фахівці, що не володіють методами художнього конструювання.

Метою статті є визначення основних ознак і значення проектно-технологічної та художньо-проектної діяльності у професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів у галузі дизайну.

Проектність пронизує всі сфери людської діяльності. Ми щодня і щогодини проектуємо, паралельно розв'язуємо проектні завдання, охоплюючи різноманітні аспекти життя (праці, спілкування). Проте, проектність як актуальна цінність і сутнісна характеристика не тільки професійної, як особлива культура мислення і діяльності, що має відтворюватися сферою освіти, на жаль, не одержала належного застосування.

Водночас є країни, де проектність органічно ввійшла в культуру і в освіту. Характерні в цьому відношенні Англія і Японія, які здійснили реформування освіти на основі проектно-культури – Дизайну з великої букви, що дозволило досягти синтезу між природничо-науковим, гуманітарним і художньо-естетичним циклами дисциплін [1].

Та обставина, що дизайн увійшов у структуру двох різних, але яскравих за історичними долями культур, що утворюють два полюси світової культури, Європейської і Азіатської, і водночас безсумнівно володіють загальнолюдською значущістю, вказує на універсальність і загальнолюдський смисл дизайну, на фундаментальність проектно-культури, яка поєднується з дизайном, реалізується через нього.

Б. Арчер, автор найбільш відомої концепції впровадження дизайну у систему загальної освіти Англії, розглядав дизайн як “третю культуру”, що проявляється безпосередньо в проектній культурі, і називав її “дизайном з великої букви”. Він визначив її сутність як сукупність досвіду матеріальної культури, знань, навичок і цінностей, що втілюються в мистецтві планування, винаходу, формоосвіти і виконання”[2].

Б. Арчер стверджує, що дизайн невіддільний від культури нового часу, що дизайн є самоцінністю, яка повинна увійти і суттєво змінити сучасну освіту. Учений зіставляє природничі науки, гуманітарний блок і дизайн та приходять до висновку, що об'єкти досліджень у них різні: у “точних науках” – природний світ, у гуманітарній сфері – людина і людський досвід, у дизайні – світ, створений людиною, предметно-речовий світ. Тобто по суті, йдеться, про три культури: природничо-наукову, гуманітарну і “третю культуру ” – дизайн.

Відповідно розрізняються і методи діяльності цих “трьох культур”: – у точних науках – експеримент, аналіз, класифікація; – у гуманітарній сфері – аналогія, метафора, критика, узагальнення, оцінка; – у дизайні – композиція, моделювання, створення образів, синтезування, формування стилю тощо.

Функціонує дизайн у формі особливої проектно-культури, яка має свою основну задачу, що полягає в концептуалізації і втіленні нових предметних форм, у формуванні гармонійного предметно-речового середовища помешкання людини. Дизайн, звернутий до матеріальної культури, використовується як метод мистецтва планування, винаходу, формоутворення і виконання.

Професійне навчання дизайнерів повинне забезпечувати досягнення професійної та інструментальної мети, а для системи освіти у галузі дизайну основними являється самоцінні цілі дизайну. Н. Арос вважає, що дизайн тільки тоді може досягнути рівності з іншими дисциплінами (групами дисциплін, освітніми, “культурними”), коли він буде організований як сфера і галузь знань, яка забезпечує можливості для самореалізації індивіда і підготовку його до виконання соціальних ролей, не менших, ніж інші блоки

дисциплін, галузі знань у сучасній професійній школі [1].

Деякі дослідники вважають, що реальним розв'язуванням проблеми протиставлення природничих наук і гуманітарних знань може бути вихід на таку “конструкцію” теоретичної дійсності освіти, в якій природничо-наукове і гуманітарне були б подані в системі змістовних зв'язків і відносин, що означає вихід на “третю культуру” – на теорію і методологію Дизайну з великої букви, тобто на проективну спрямованість (детермінацію) освіти [3].

“Третя культура” – дизайн, застосовується не тільки на вербальних, (що характерне для всього запропонованого сьогодні спектру підходів до “гуманітаризації” освіти), а й нумеричному (логічно формалізованому) способах мислення, на “невербальних” знаннях (кодах, наприклад). Таким чином, наявність дизайну в сфері професійної освіти розширює “простір мислення” і коло використаних при цьому інструментальних методів.

Проте, перспективи виходу освіти на “третю культуру”, включення в систему освіти інтегрованої за своєю суттю і за методологією дизайну, певно, буде залежати від того, які умови для цього реально існують або будуть створені в сприятливих термінах. Їх поки що небагато, якщо мати на увазі, що дизайн досить повно не представлений у нашій загальній культурі, бо існує в масовій (педагогічній) свідомості асоціація дизайну з “інтер'єром” і “екстер'єром”, “аксесуаром”, відсутній досвід підготовки педагогів – дизайнерів [3].

У зв'язку з цим доречно відмітити, що дизайн за сутністю є “третьою”, проектною культурою, що включає в себе різні види інженерно-технічної діяльності (графічна, знакове-кодове відображення, проектування, моделювання тощо) [1].

Аналіз критеріїв освіти, дизайнерських методів пізнання, які належать дизайну і дизайнерській освіті, різних поглядів і позицій теоретиків і методологів дизайну дав підставу академіку В. Ф. Сидоренку (Росія) вважати, що дизайнерський метод пізнання ґрунтується на діях із невербальними кодами в матеріальній культурі, які переводять інформацію (повідомлення, смисл, сенс) з мови абстрагованих вимог і логічних схем на мову матеріальних об'єктів (моделей, блоків, модулів систем, креслень тощо), що полегшує конструктивне мислення і його фокусування на вирішенні різних проблем. Водночас вербальні і цифрові коди полегшують аналітичне мислення і його фокусування на існуючі проблеми, факт їх існування. Ці коди розглядаються також як найефективніший спосіб охоплення специфічних, погано (неповно) сформульованих проблем планування, винаходу, проектування і організації нових форм [3].

Із цих позицій стверджується, що дизайн-освіта розвиває здатність студентів до засвоєння проблем певного класу, реальних самих по собі, але які не підлягають формулюванню, конкретизації і вирішенню методами точних і гуманітарних наук. Дизайн таким чином культивує мислительні навички і здібності розв'язання реальних проблем, в тому числі художньо-графічних умінь та навичок студентів.

Конструктивне мислення, по суті, будується в рамках штучної мови, де за допомогою кодів, моделей конструюються зв'язки і відносини (між явищами, об'єктами, фактами і феноменами культури), втілюючись у проектах, у нових фактах культури, в нову організацію предметно-речового середовища.

Таким чином, професійна дизайн-освіта створює нові передумови для використання в процесі навчання різних способів пізнання (“конкретного” і “формального”, “іконічного” і “символічного”) і сприяє розумовому розвитку, що само по собі є освітньо-виховною цінністю [1].

При цьому необхідно відмітити, що дизайн базується на використанні невербальних методів мислення, включає велику кількість кодових елементів – від графіки до мови предметів, моделей, систем, композицій і масових дій. Більшість цих розумових дій пов'язана з функціонуванням правої півкулі головного мозку, що розширює простір мислення, відкриває нові ресурси навчання, виховання і розвитку [3].

Дизайн, який є феноменом індустріальної цивілізації, містить у собі багато рис

перехідної епохи – динамічність, суперечність, мінливість. Природа дизайну складна, оскільки виступає одночасно в трьох іпостасях: як фактор виробництва, що створює предметне середовище; як елемент економічної системи (сучасного маркетингу); та як елемент культури. Оскільки буття культури – проектне, виходить так, що дизайнер безпосередньо проектує річ (предметне середовище), а опосередковано – людину і суспільство. Таким чином, дизайн (дизайнер) проектує визначений тип культури, від якого і сам залежить: яка культура суспільства, такий і її дизайн, яке ставлення до дизайну – така і перспектива культури [2].

Тому у навчальний план із підготовки майбутніх фахівців напряму підготовки “Професійна освіта. Дизайн”, введена дисципліна “Основи художнього проектування”, яка повинен забезпечувати необхідну проектно-технологічну та художньо-конструкторську підготовку спеціалістів у галузі дизайну. Метою вивчення дисципліни “Основи художнього проектування” є надання майбутнім інженерам-педагогам у галузі дизайну, умінь і здатностей(компетенції) з художнього проектування для здійснення ефективної професійної діяльності; формування у студентів пізнавальної та творчої активності, розвиток технічного та конструктивного мислення.

Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті майбутніми інженерами-педагогами у галузі дизайну, умінь і здатностей(компетенції) з художнього проектування та їх застосування у майбутній професійній діяльності.

У результаті вивчення модуля студент повинен:

– знати: сутність “художнього проектування”, його значення в сучасному світі, види дизайну, роль художнього конструювання в процесі проектування, основні закономірності формоутворення об’єктів згідно принципів художнього конструювання; закономірності і засоби композиції, що використовуються у процесі проектування, основні етапи художнього проектування, методику роботи над художньо-конструкторським проектом, методику художньо-конструкторського аналізу, ергономічні вимоги до об’єктів проектування, засоби проектування, види проектної графіки та її роль у процесі виконання художньо-конструкторського проекту;

– уміти: використовувати здобуті знання у практичній діяльності, володіти навичками сприймання та оцінки композиційного вирішення предметів навколишнього середовища, застосовувати принципи художнього конструювання у процесі проектування виробів, здійснювати пошук інформації про об’єкт проектування, виконувати ескізи виробів, дотримуватись основних етапів художнього проектування, здійснювати художньо-конструкторський та ергономічний аналіз об’єктів проектування, застосовувати різні види проектної графіки у процесі виконання художньо-конструкторського проекту.

Зміст дисципліни: – художнє проектування в сучасному світі, його сутність та значення; – види дизайну; – місце та значення художнього конструювання в процесі проектування; – основні закономірності формоутворення об’єктів згідно принципів художнього конструювання об’єктів середовища; – закономірності і засоби композиції, що використовуються у процесі проектування; – основні етапи художнього проектування; – складові діяльності дизайнера; – методика виконання та оформлення художньо-конструкторського проекту; – засоби проектування; – проектна графіка у художньо-конструкторському проектуванні.

Підвищення загальноосвітнього і культурного рівня студента, формування його наукового світогляду, процес формування художньо-конструкторського мислення – одна з найбільш важливих цілей підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі дизайну з основ художнього проектування, яке тісно пов’язане з формуванням штучного предметного середовища, з матеріальним виробництвом і продуктивною працею, із соціальними і культурними процесами, що відбуваються в умовах науково-технічного прогресу.

Використана література:

1. Дижур А. Л. Английский опыт включения дизайнера в систему воспитания и общего образования / А. Л. Дижур // Дизайн в общеобразовательной системе. – 1994. – № 1. – С. 14.
2. Гервас О. Г. Дизайн предметного середовища : навчально-методичний посібник / Ольга Геннадіївна Гервас. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – 262 с.
3. Художнє проектування в дизайні середовища. Вироби з деревини : навчально-методичний посібник / Ольга Геннадіївна Гервас. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2014. – 200 с.

References:

1. Dizhur A. L. Angliyskiy opyt vklyucheniya dizayna v sistemu vospitaniya i obshchego obrazovaniya / A. L. Dizhur // Dizayn v obshcheobrazovatelnoy sisteme. – 1994. – № 1. – S. 14.
2. Hervas O. H. Dyzain predmetnoho seredovishcha : navchalno-metodychnyi posibnyk / Olha Hennadiivna Hervas. – Uman : FOP Zhovtyi O. O., 2014. – 262 s.
3. Khudozhnie proektuvannya v dyzaine seredovishcha. Vyroby z derevyny : navchalno-metodychnyi posibnyk / Olha Hennadiivna Hervas. – Uman : FOP Zhovtyi O.O., 2014. – 200 s.

Гервас О. Г. Подготовка будущих инженеров-педагогов в сфере дизайна основам художественного проектирования.

В статье анализируются критерии образования, дизайнерские методы обучения, которые относятся к дизайну и дизайнерскому образованию. Проведен анализ специфики организации специальной подготовки инженеров-педагогов в области дизайна по основам художественного проектирования. Подчеркнуто основные проблемы подготовки инженера-педагога в области дизайна для художественно-проектной деятельности. Кроме того, в статье определены основные черты и значение проектно-технологической и художественно-проектной деятельности в профессиональной подготовке будущих инженеров-педагогов в области дизайна. Сделан вывод о том, что – одна из самых важных целей подготовки будущих инженеров-педагогов в области дизайна является – приобретение навыков и умений (компетенций) по художественному проектированию для осуществления эффективной профессиональной деятельности, повышения образовательного и культурного уровня студента, формирование его научного мировоззрения и художественно-конструкторского мышления.

Ключевые слова: профессиональное образование, дизайн, дизайн-образование, проектная деятельность, художественное проектирование.

Gervase O. G. Preparation of the future teacher-engineers in the design fundamentals of artistic design.

The article analyzes the criteria of education, design teaching methods that belong to design and design education. The analysis of the specificity of special training of engineers-teachers in the field of design with the basics of artistic design. Underlined the main problems of the engineer-teacher training in the field of design for the art-project activities. Also, the article identifies the main features and the value of design and technology and art and design activities in the training of future engineers-teachers in the field of design. The conclusion is made about the fact that – one of the most important purposes of the preparation of future engineers-teachers in the field of design is – the acquisition of skills and abilities (competencies) for the artistic design for the implementation of effective professional activity, enhance educational and cultural level of the student, the formation of its scientific outlook and artistic design thinking.

Keywords: vocational training, design, design-education project activity, artistic design.